УПОВНОВАЖЕНИЙ
Верховної Ради України з прав людини
вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008, тел. (044) 298-70-33, E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua

Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України

Національна соціальна сервісна служба України

Київська міська військова адміністрація

Київська міська рада

ПОДАННЯ
Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
(згідно з частиною третьою статті 15 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»)

Згідно зі статтею 101 Конституції України Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина.

У межах здійснення парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захисту прав кожного на території України, відповідно до статей 3, 13 та 19[1] Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», а також виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, Уповноваженим, представниками Уповноваженого, а також співробітниками Секретаріату Уповноваженого спільно з представниками громадських організацій, без попереднього повідомлення про час і мету, здійснюються відвідування місць несвободи, до яких, серед іншого, відносяться психоневрологічні інтернати.

Статтею 5 Загальної декларації прав людини, статтею 3 Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 7

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№1882.2/26/39.2 від 10.02.2026
КЕП: Лубінець Д. В. 10.02.2026 16:18
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, статтею 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 28 Конституції України визначено, що ніхто не повинен зазнавати тортур або жорстокого, нелюдського або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання.

Передбачено, що жодні виключні обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан не можуть бути виправданням катувань чи інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, а також погіршення умов перебування підопічних в закладах, що надають соціальні послуги.

21.10.2025 під час відвідування Святошинського психоневрологічного інтернату (далі – інтернат, заклад, ПНІ, установа) групою НПМ виявлено порушення прав людини та суттєві недоліки у діяльності закладу, що потребують вжиття невідкладних заходів реагування щодо їх усунення.

Під час відвідування групою НПМ виявлено, що в установі двері корпусів, у яких проживають підопічні, зачиняються на зовнішній замок.

Такий спосіб утримання суперечить статті 28 Конституції України, статті 3 Європейської конвенції з прав людини, а також міжнародним стандартам щодо недопущення жорстокого, нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження у місцях несвободи, є неправомірним обмеженням свободи пересування, посилює відчуття повної залежності від персоналу та примусової ізоляції і може негативно впливати на психоемоційний стан підопічних, формувати почуття страху, тривоги та безпорадності.

Крім того, зачинення корпусів створює значні ризики для життя і здоров’я підопічних, оскільки у разі пожежі чи іншої надзвичайної ситуації вони не матимуть можливості самостійно евакуюватися.

Таким чином, утримання людей у зачинених житлових корпусах створює умови, що можуть кваліфікуватися як нелюдське або таке, що принижує гідність, поводження.

Під час роздачі їжі працівник закладу допустив використання образливих висловлювань, що принижують людську гідність підопічної, у зв’язку з перекиданням нею тарілки з їжею. Групою НПМ зроблено усне зауваження працівнику, а інформацію про інцидент доведено до відома керівника закладу під час підведення підсумків відвідування.

У відповідь на повідомлення про дану ситуацію керівник закладу висловив позицію, відповідно до якої подібні дії персоналу вважаються прийнятними, оскільки, на його думку, вони спрямовані на запобігання та зменшення застосування медичних засобів гамування під час загострення психічних станів і мають, за твердженням керівника, виховний характер.

З огляду на відповідь директора ПНІ, факти приниження людської гідності підопічних у закладі мають системний характер та фактично підтримуються адміністрацією установи.

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№1882.2/26/39.2 від 10.02.2026
КЕП: Лубінець Д. В. 10.02.2026 16:18
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

У порушення пункту 2.16 розділу III Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417, на вікнах житлових кімнат наявні нерозпашні ґрати, що може становити небезпеку для збереження життя підопічних у разі виникнення пожежі.

Під час ознайомлення з дозвільними, установчими та організаційно-розпорядчими документами виявлено розбіжності між лікарськими спеціальностями, зазначеними у ліцензії, та затвердженими посадами лікарів у штатному розписі закладу. Зокрема, відсутні спеціальності таких лікарів: стоматолога, лікаря загальної практики - сімейного лікаря, терапевта та акушер-гінеколога.

У закладі наявний дефіцит медичного персоналу, зокрема на день відвідування вакантна посада лікаря-психіатра та лікаря загальної практики-сімейного лікаря, наявний дефіцит середнього медичного персоналу. Недостатність персоналу може призводити до неефективного надання медичної допомоги підопічним.

В одному з відділень на нічне чергування залишаються дві медичні сестри на 325 підопічних, що не забезпечує належного рівня медичного супроводу та не відповідає потребам усіх підопічних.

У порушення вимог наказу Міністерства охорони здоров'я України (далі – МОЗ) від 14.02.2012 № 110 «Про затвердження форм первинної облікової документації та Інструкцій щодо їх заповнення, що використовуються у закладах охорони здоров'я незалежно від форми власності та підпорядкування», а також наказу МОЗ від 29.05.2013 № 435 «Про затвердження форм первинної облікової документації та інструкцій щодо їх заповнення, що використовуються у закладах охорони здоров'я, які надають амбулаторно-поліклінічну та стаціонарну допомогу населенню, незалежно від підпорядкування та форми власності», медична документація підопічних ведеться за застарілим зразком («Історія хвороби»).

Під час вивчення медичної документації встановлено, що лікарем-психіатром проведено психіатричний огляд та надано амбулаторну психіатричну допомогу без отримання від підопічних або їхніх законних представників відповідних усвідомлених згод (форми первинної облікової документації № 003-8/о та № 003-7/о), передбачених наказом МОЗ від 15.09.2016 № 970, що є порушенням статей 11, 12 Закону України «Про психіатричну допомогу».

Незважаючи на наявність у закладі періодичних випадків отримання підопічними тілесних ушкоджень, медичними працівниками не складається довідка про фіксацію тілесних ушкоджень (форма первинної облікової документації № 511/о) відповідно до вимог наказу МОЗ від 02.02.2024 № 186.

У порушення пункту 4 розділу II та пункту 3 розділу III Правил зберігання та проведення контролю якості лікарських засобів у лікувально-профілактичних закладах, затверджених наказом МОЗ від 16.12.2003 № 584, у холодильнику, призначеному для зберігання лікарських засобів, відсутній термометр; у приміщенні, де зберігаються лікарські засоби, відсутні необхідні вимірювальні

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№1882.2/26/39.2 від 10.02.2026
КЕП: Лубінець Д. В. 10.02.2026 16:18
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

прилади (термометр та гігрометр) для контролю температури та вологості; також зафіксовано зберігання лікарських засобів безпосередньо на підлозі.

У перев'язувальній та кабінеті лікаря-стоматолога виявлені лікарські засоби та медичні вироби із завершеним терміном придатності. Відповідно до пункту 6 розділу II глави 2 Методичних рекомендацій щодо ведення обліку лікарських засобів та медичних виробів у закладах охорони здоров'я, затверджених наказом МОЗ від 09.09.2014 № 635, лікарські засоби з терміном придатності, що завершився, підлягають вилученню з обігу та списанню з балансу. Наявність таких лікарських засобів свідчить про неналежний контроль за їхнім використанням, що може становити загрозу життю і здоров'ю підопічних у разі їхнього застосування.

У порушення вимог наказу МОЗ від 11.08.2014 № 552 Про затвердження Державних санітарних норм та правил «Дезінфекція, передстерилізаційне очищення та стерилізація медичних виробів в закладах охорони здоров'я», медичні вироби багаторазового використання, які перебувають у стадії замочування (знезараження/дезінфекції), знаходяться у ємностях, що не мають належного маркування (відсутнє зазначення назви дезінфекційного засобу, його концентрації, дати приготування та кінцевого терміну використання). Крім того, у Журналі контролю роботи стерилізаторів (повітряного, парового) для медичних інструментів, які використовує лікар-стоматолог, останній запис зроблено 07.07.2025, що свідчить про неналежне ведення обліку контролю роботи стерилізаційного обладнання.

Групою НПМ зафіксовано нецільове використання приміщень. Підопічні перебувають в карантинному відділенні корпусу № 2 без медичних показань до ізоляції.

Під час ознайомлення групою НПМ з документацією встановлено, що дієздатну підопічну Р.С. 26.05.2023 госпіталізовано до комунального некомерційного підприємства «Психіатрія» для лікування та огляду медико-соціальною експертною комісією.

02.06.2023 підопічна з комунального некомерційного підприємства «Психіатрія» у супроводі молодшої медичної сестри вирушила на консультацію до поліклініки, проте не повернулася ні до закладу охорони здоров'я, ні до ПНІ. Адміністрацію інтернату було поінформовано про зникнення підопічної з медичного закладу 02.06.2023 о 14:50, що підтверджується відповідним записом в медичній документації.

Проте відповідно до медичної документації ПНІ, 01.08.2023 підопічна була оглянута лікарем-стоматологом, незважаючи на те, що на той час вона вважалася зниклою. Їй встановлено діагноз «вторинна часткова адентія» та рекомендовано контроль гігієнічного стану порожнини рота, поточну санацію (у разі можливості у тому числі екстракція R 13-15; 23 та 28 зубів), залежно від психосоматичного стану, а також динамічне спостереження за клінічним станом тканин пародонта та слизової. Протезування у разі можливості верхньої щелепи незнімною конструкцією, нижньої частковим знімним протезом.

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№1882.2/26/39.2 від 10.02.2026
КЕП: Лубінець Д. В. 10.02.2026 16:18
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

Наявність запису у медичній документації без фактичного огляду підопічної та внесення недостовірних відомостей до медичної документації свідчить про формальний підхід до надання стоматологічної допомоги у закладі.

Під час відвідування встановлено факт неналежного реагування на випадок травмування підопічної С.С. Згідно з записами у Журналі реєстрації випадків травматизму від 15.10.2025 зафіксовано перелом правої верхньої та правої нижньої кінцівок у зазначеної підопічної. Відповідно до медичної документації (№ 03-19) від 12.10.2025 на ім'я директора було подано пояснювальну записку ванниці та рапорт від медичної сестри, у яких повідомлено про набряк правого ліктьового суглобу у ліжкової хворої підопічної С.С. та інформування про це чергового лікаря. В медичній документації зазначено, що підопічна була оглянута лікарями 12.10.2025 та 13.10.2025, проте відповідно до записів вона не виявляла скарг. Підопічну доставлено до травмпункту лише 15.10.2025, тобто через три дні від появи набряку. Несвоєчасне направлення підопічної для надання медичної допомоги свідчить про неналежне виконання працівниками інтернату професійних обов'язків, що створило ризики для здоров'я та безпеки підопічної.

Групою НПМ встановлено факт тривалого перебування підопічної у карантинній палаті понад один рік. Зі слів медичного персоналу, підопічну ізольовано у зв'язку з проявами агресії. Працівниками інтернату повідомлено, що опікун відмовляється надати згоду на її госпіталізацію до закладу охорони здоров'я для отримання необхідної медичної допомоги. Зазначене вказує на недостатній рівень комунікації адміністрації установи з опікунами підопічних, що призводить до погіршення стану здоров'я підопічних та унеможливлює надання їм своєчасної і фахової медичної допомоги.

У порушення статті 23 Закону України «Про психіатричну допомогу» висновки лікарської комісії заповнюються формально, без об'єктивного підтвердження даних огляду в медичній документації, а в окремих випадках відомості про огляд лікаря-психіатра не фіксувалися понад два роки. Висновки огляду лікарської комісії не містять жодної аргументації прийнятих рішень, що дає підстави вважати такі рішення недостовірними. Такий формальний підхід позбавляє підопічних реальної можливості домогтися перегляду їх цивільного статусу та відновити свої права.

У медичній частині закладу відсутні протоколи надання догоспітальної екстреної медичної допомоги відповідно до вимог наказу МОЗ від 05.06.2019 № 1269 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації екстреної медичної допомоги». Відсутність зазначених протоколів свідчить про недотримання встановлених нормативно-правових вимог щодо організації та надання медичної допомоги на догоспітальному етапі, що може ускладнювати забезпечення належного рівня медичної допомоги у невідкладних ситуаціях.

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№1882.2/26/39.2 від 10.02.2026
КЕП: Лубінець Д. В. 10.02.2026 16:18
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

У закладі відсутні клінічні протоколи надання психіатричної допомоги, чим порушуються вимоги статті 14[1] Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я».

У порушення вимог Порядку розміщення на інформаційних стендах у закладах охорони здоров'я інформації щодо наявності лікарських засобів, витратних матеріалів, медичних виробів та харчових продуктів для спеціального дієтичного споживання, отриманих за кошти державного та місцевого бюджетів, благодійної діяльності і гуманітарної допомоги, затвердженого наказом МОЗ від 26.04.2017 № 459, інформаційний стенд у відділенні № 1 розміщено в недоступному для ознайомлення місці (під стелею).

У порушення вимог Державних будівельних норм України В.2.2-18:2007 «Заклади соціального захисту населення» житлова площа на одну особу в ПНІ є меншою за встановлені норми (8–10 м²). У житловій кімнаті площею 24,2 м² проживають 4 підопічних, що становить 6,07 м² на одну особу.

У порушення вимог розділу V Мінімальних норм забезпечення предметами, матеріалами та інвентарем громадян похилого віку, інвалідів та дітей-інвалідів в інтернатних установах та територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг) системи соціального захисту населення, затверджених наказом Міністерства соціальної політики України від 19.08.2015 № 857 (далі – Мінімальні норми), на окремих ліжках підопічних, у тому числі ліжкових хворих, замість матраців використовується поролон, обгорнутий технічною пакувальною плівкою, що є недопустимим у закладах соціального забезпечення, оскільки може призвести до погіршення стану здоров'я підопічних унаслідок утворення парникового ефекту під час тривалого використання такої плівки, а також до виникнення порушень опорно-рухового апарату. Крім того, постільна білизна у частини підопічних є зношеною та потребує заміни.

Підопічні закладу харчуються з металевого посуду та під час прийому їжі використовують виключно ложки. Європейський комітет із запобігання катуванням та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (далі – КЗК) у Восьмій Загальній доповіді [CPT/Inf (98) 12] зазначає, що підопічним слід надавати можливість використання елементів звичайного «нелікарняного» життя, зокрема користуватися відповідним посудом та столовими приборами, що є невід'ємною частиною програми психосоціальної реабілітації.

Групою НПМ встановлено, що підопічні фактично позбавлені безперешкодного доступу до чистої питної води, оскільки її отримання обмежене встановленим персоналом закладу графіком, а баки з водою розміщені у зачиненому приміщенні для персоналу. У нічний час можливість отримання питної води є особливо ускладненою, а для підопічних, які відносяться до маломобільних груп населення практично відсутньою, що може створювати загрозу їх здоров'ю.

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№1882.2/26/39.2 від 10.02.2026
КЕП: Лубінець Д. В. 10.02.2026 16:18
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

Приміщення інтернату потребують проведення ремонтних робіт. А саме, у житлових кімнатах та коридорі корпусу № 2 пошкоджена підлога, що може становити небезпеку для життя та здоров'я підопічних. КЗК у частині першій пункту 34 Восьмої Загальної доповіді [CPT/Inf (98) 12] зазначає, що заклади необхідно підтримувати у належним чином відремонтованому стані.

Під час відвідування встановлено, що у підопічних закладу відсутні будь-які особисті речі, що може сприйматися ними як посягання на їх особисту безпеку та незалежність. КЗК у частині другій пункту 34 Восьмої Загальної доповіді зазначає, що підопічним слід дозволяти тримати при собі особисті речі (фотографії, книжки тощо).

У закладі запроваджено практику заборони підопічним перебувати у власних житлових кімнатах у денний час, що призводить до позбавлення їх можливості вільно користуватися особистим житловим простором, відпочивати чи займатися індивідуальною діяльністю у зручний для них час.

У порушення вимог державних будівельних норм В.2.2-18:2007 «Будинки і споруди. Будівлі закладів соціального захисту населення» (далі - ДБН В.2.2-18:2007) у приміщенні їдальні відділення № 2 закладу відсутні умивальники для миття рук підопічних. Недотримання правил особистої гігієни під час прийому їжі створює ризики поширення інфекційних захворювань.

Під час відвідування харчоблоку закладу групою НПМ встановлено численні грубі порушення вимог законодавства України у сфері безпечності та якості харчових продуктів, зокрема вимог Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», Закону України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин», Вимог щодо розробки, впровадження та застосування постійно діючих процедур, заснованих на принципах Системи управління безпечністю харчових продуктів (НАССР), затверджених наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 01.10.2012 № 590 та вимог Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 852/2004 від 29 квітня 2004 року про гігієну харчових продуктів, зокрема виявлено:

руйнування стін і стелі, наявність плісняви та грибка, вологих плям, а також часткова відсутність плитки в зоні приготування їжі, мийній, коморі та овочесховищі;

різкий запах вологи й гниття, наявність конденсату на поверхнях, що створює умови для розвитку мікробіологічних ризиків (Listeria monocytogenes, Aspergillus spp.);

витік води з трубопроводів, наявність іржі на металевих поверхнях та ємностях;

перевезення хліба на іржавих, забруднених візках без упаковки;

зберігання харчових продуктів на підлозі, у контакті з брудними стінами;

використання дерев'яного неідентифікованого інвентарю, що перебуває у безпосередньому контакті з харчовими продуктами;

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№1882.2/26/39.2 від 10.02.2026
КЕП: Лубінець Д. В. 10.02.2026 16:18
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

відсутність належного освітлення, вентиляції, дезінфекції та маркування інвентарю;

відсутність ведення журналів контролю температури, дезінфекції, обліку гнійничкових захворювань персоналу, а також записів, передбачених системою НАССР;

використання технічної води для приготування страв з ємності, яка не відповідає вимогам до питного водопостачання, має накип та не пройшла лабораторного контролю.

Сукупність виявлених порушень свідчить про невиконання законодавчих вимог у сфері харчової безпеки та створює високий ризик перехресного забруднення (мікробіологічного, фізичного, хімічного), що становить загрозу здоров'ю підопічних.

Приміщення інтернату не пристосовані до потреб осіб з інвалідністю та підопічних, які належать до маломобільних груп населення, що не відповідає вимогам ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд», а саме:

у коридорах житлових корпусів відсутні горизонтальні поручні для полегшення пересування підопічним, які відносяться до маломобільних груп населення;

верхні і нижні сходинки не промарковані та не контрастують у відношенні до інших сходинок сходового маршу і до горизонтальних площадок сходового маршу.

Працівники закладу порушують права підопічних на приватність, оскільки проводять гігієнічні процедури підопічним у присутності інших мешканців кімнати, не використовуючи при цьому ширми. Більш того, використання туалетного стільця, зміна підгузків та миття підопічних у присутності інших осіб порушує право мешканців на повагу до людської гідності.

У санітарно-гігієнічних кімнатах, розміщених на першому поверсі корпусу № 2, наявні незатоновані вікна. Також групою НПМ встановлено, що в санітарно-гігієнічних приміщеннях корпусу № 2 унітази розділені невисокими перегородками, які не забезпечують візуального відокремлення, а в деяких приміщеннях перегородки між унітазами відсутні.

Відсутність належного захисту приватного простору в такому приміщенні порушує конфіденційність і створює умови для стороннього спостереження, що негативно впливає на психологічний комфорт і гідність осіб, які користуються цією кімнатою.

Під час відвідування встановлено, що підопічним інтернату заборонено вільно користуватися власними мобільними телефонами. Телефонні розмови здійснюються виключно з дозволу та у присутності персоналу. Такі обмеження у користуванні засобами зв'язку та відсутність можливості здійснювати розмови конфіденційно порушують право на повагу до приватного і сімейного життя, а також є елементом контролю, що принижує гідність особи.

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№1882.2/26/39.2 від 10.02.2026
КЕП: Лубінець Д. В. 10.02.2026 16:18
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

У відділеннях встановлено інформаційні стенди, зокрема з інформацією про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Проте підопічні не мають можливості скористатися правом на звернення, оскільки ручки та папір для написання листів знаходяться виключно у персоналу, а вільний доступ до мобільних телефонів чи канцелярського приладдя у підопічних відсутній.

У ПНІ відсутня системна робота з соціально-психологічної реабілітації підопічних, яка відповідно до статті 23 Закону України «Про соціальні послуги» надається мультидисциплінарною командою закладу, зокрема не забезпечено комплексного підходу до надання соціальних послуг та уникнення або зменшення негативних наслідків складних життєвих обставин.

У порушення статті 23^1 Закону України «Про соціальні послуги» закладом не видано наказу про створення мультидисциплінарної команди та не визначено її склад.

Відсутність у штаті закладу психолога, до функціональних обов’язків якого належить забезпечення психологічної реабілітації та вжиття заходів зі зниження рівня стресу підопічних, негативно впливає на якість надання соціальних послуг, унеможливлює своєчасне виявлення та корекцію психоемоційних станів підопічних, а також може призводити до погіршення їх психічного здоров’я та загального самопочуття.

Відповідно до статті 26 Закону України «Про соціальні послуги» в індивідуальному плані надання соціальних послуг (далі – індивідуальний план), крім заходів, передбачених у державному стандарті соціальних послуг, зазначаються інші заходи, які потрібно здійснити для надання таких послуг, а також відомості про необхідні ресурси, періодичність і строки здійснення заходів, відповідальні виконавці. Проте індивідуальні плани підопічних не містять усієї необхідної інформації щодо ресурсів і відповідальних виконавців.

Гроші дієздатних підопічних знаходяться на зберігання у персоналу закладу. Відповідно до наданої персоналом інформації, після отримання пенсійних коштів дієздатні підопічні у примусовому порядку передають усі кошти на зберігання персоналу. Таким чином, підопічним не надається право самостійно визначати спосіб зберігання коштів або розпоряджатися ними для власних потреб, що обмежує їхні майнові права.

Під час ознайомлення з документацією встановлено, що кошти окремих недієздатних підопічних, які перебувають під опікою установи, не витрачаються протягом тривалого періоду (декілька років). Зі слів адміністрації ПНІ, зазначені підопічні не потребують будь-яких додаткових матеріальних благ, які не надаються закладом.

У порушення вимог статті 23 Конституції України та пункту 7 Типового положення про психоневрологічний інтернат, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 957 (далі – Типове положення), у закладі не забезпечується належна денна зайнятість підопічних з урахуванням їх стану здоров’я та індивідуальних потреб (заняття творчістю, дозвілля, навчання тощо).

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№1882.2/26/39.2 від 10.02.2026
КЕП: Лубінець Д. В. 10.02.2026 16:18
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

Під час відвідування групою НПМ встановлено, що у приміщенні денного перебування житлового корпусу № 2 підопічні сиділи на лавах переглядаючи телевізор. Під час спілкування з підопічними групі НПМ повідомлено, що більшість часу підопічні проводять без будь-якої організованої зайнятості або переглядаючи телевізійні програми за вибором персоналу закладу. При цьому приміщення денного перебування постійно є переповненим. Зазначене свідчить про відсутність заходів, спрямованих на соціалізацію та підтримку психоемоційного стану підопічних у ПНІ.

Відсутність облаштованих зон для відпочинку, читання чи творчої діяльності обмежує можливості підопічних для саморозвитку, організації змістовного дозвілля та відпочинку, що негативно впливає на їх психоемоційний стан і загальний рівень соціальної активності.

Згідно зі статтею 66 Цивільного кодексу України ПНІ здійснює опіку над 211 мешканцями, проте адміністрацією закладу не надсилається щорічна звітність до органу опіки та піклування щодо забезпечення прав недієздатних підопічних, як це передбачено пунктом 4.11 Правил опіки і піклування, затверджених спільним наказом Державного комітету України у справах сім´ї і молоді, Міністерства освіти України, Міністерства охорони здоров’я України, Міністерства праці і соціальної політики України від 26.05.1999 № 34/166/131/88 (далі – Правила).

Відповідно до пунктів 2.3 та 2.4 Положення про Святошинський психоневрологічний інтернат, затвердженого розпорядженням виконавчого органу Київської міської ради від 14.11.2013 № 2078 (далі – Положення), інтернат забезпечує дотримання прав підопічних, забезпечує їх захист, підтримку, представництво інтересів та поінформованості про права.

У свою чергу контроль за діяльністю інтернату щодо виконання ним завдань у сфері опіки та піклування над підопічними з числа недієздатних осіб та осіб, цивільна дієздатність яких обмежена, відповідно до підпункту 10.2 розділу 10 Положення здійснюється органами опіки та піклування, на обліку в яких перебувають такі особи.

Підпунктами 1.7 пункту 1 та 4.14 пункту 4 Правил органи опіки та піклування наділено повноваженнями щодо здійснення контролю та нагляду за діяльністю опікунів і піклувальників із можливістю залучення громадськості шляхом проведення планових відвідувань осіб, які перебувають під опікою (піклуванням), періодичність яких установлюється окремим графіком, але не рідше ніж раз на рік, крім першої перевірки, яка проводиться через три місяці після встановлення опіки і піклування.

Групою НПМ встановлено, що в порушення вказаних норм та Правил органами опіки та піклування упродовж періоду з 2020 року не проведено жодної перевірки додержання прав і інтересів підопічних ПНІ, поза увагою залишено діяльність опікунів та піклувальників недієздатних осіб.

Питання якості, повноти виконання опікунами своїх обов’язків, фактичного використання пенсій підопічних, допомоги, аліментів, інших поточних

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№1882.2/26/39.2 від 10.02.2026
КЕП: Лубінець Д. В. 10.02.2026 16:18
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

надходжень або прибутків, належних недієздатним, які перебувають у розпорядженні опікунів тощо тривалий час залишаються поза державним контролем.

Вибірковою перевіркою особових справ підопічних Хорольської Н.В., Химич К.В., Хіміч Я.Ю., Шевченко І.М. та Федоренко Г.В. встановлено факт невиконання призначеними опікунами обов'язків, визначених статтею 67 Цивільного кодексу України та пункту 4 Правил.

Встановлено, що вказані опікуни тривалий час перебувають за межами України та, зі слів працівників ПНІ, самоусунулись від виконання своїх обов'язків. Документи, які підтверджують факт здійснення обов'язків опікуном, у тому числі використання пенсій підопічних, надано не було.

За наявності систематичних та тривалих порушень прав та інтересів підопічних ПНІ службовими особами закладу та органів опіки та піклування м. Києва заходи щодо звільнення опікунів (піклувальників) від обов'язків або припинення опіки (піклування) не вживались.

Відповідно до Типового положення та Положення встановлено порядок формування та ведення особових справ підопічних.

Пунктами 64 Типового положення та пунктом 8.3 Положення встановлено, що влаштування до інтернату недієздатних осіб, яким призначено опікуна, здійснюється на підставі письмової заяви законного представника.

Особова справа Химич К.В., у порушення підпунктів 4, 6, 7, 15, 25 пункту 8.3 розділу 8 Положення, підпунктів 4, 6, 15, 25 пункту 64 Типового положення не містить письмової заяви опікуна про влаштування вказаної особи до інтернату, копії повідомлення Департаменту соціальної та ветеранської політики виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) про прийняття підопічного до інтернату, копії довідки до акту огляду медико-соціальною експертною комісією, акту (розписки) про ознайомлення підопічного та опікуна з умовами проживання, переведення до іншого інтернату та відрахування з інтернату.

Аналогічні порушення містяться при веденні особової справи недієздатної Хіміч Я.Ю., яка утримується в інтернаті.

Заяви про поміщення на постійне місце проживання в ПНІ були написані від імені вказаних недієздатних осіб, які мають тяжкі психічні захворювання та є особами з інвалідністю 2 групи. Враховуючи, що такі заяви фактично є усвідомленою письмовою згодою на поміщення до психіатричного закладу подані недієздатною особою, на даний час відсутні правові підстави (заява законного представника, рішення суду про примусове поміщення тощо) для прийняття цих осіб у заклад та подальше їх перебування.

Індивідуальні плани та договори про надання соціальних послуг недієздатним складаються із порушенням вимог чинного законодавства.

Договори та індивідуальні плани стосовно недієздатних Хіміч Я.Ю. та Химич К.В. не містять підписів опікуна. Вказане суперечить Типовому договору

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№1882.2/26/39.2 від 10.02.2026
КЕП: Лубінець Д. В. 10.02.2026 16:18
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

надання соціальних послуг, затвердженому наказом Міністерства соціальної політики України від 23.12.2020 № 847, що вимагає наявність такого реквізиту.

Відсутність підпису опікуна свідчить про нечинність такого договору та відсутність правових підстав для утримання недієздатних у ПНІ. Вказане зумовлює необхідність негайного приведення таких документів у відповідність вимогам чинного законодавства.

Відповідно до пунктів 1-2 розділу V договору про надання соціальних послуг стосовно недієздатної Хіміч Я.Ю. від 27.12.2022, договір набирає чинності з дати його підписання сторонами і діє протягом строку виконання індивідуального плану. Строк дії договору може бути продовжений за результатами оцінювання потреб отримувача соціальних послуг у соціальних послугах та перегляду індивідуального плану на строк його виконання.

Аналогічні положення містяться в договорі від 27.12.2021 про надання соціальних послуг Химич К.В.

Відповідно до пункту 3 розділу I Державного стандарту стаціонарного догляду за особами, які втратили здатність до самообслуговування чи не набули такої здатності, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 29.02.2016 № 198 (далі – Державний стандарт), індивідуальний план документ, складений на підставі проведеного визначення ступеня індивідуальних потреб отримувача соціальної послуги стаціонарного догляду, у якому зазначено заходи, що здійснюються для надання такої послуги, відомості про необхідні ресурси, періодичність і строки виконання, відповідальних виконавців, дані щодо моніторингу результатів та інформацію щодо перегляду індивідуального плану.

Згідно із пунктом 3 розділу IV Державного стандарту структура індивідуального плану надання соціальної послуги включає: загальні відомості про отримувача соціальної послуги; заходи, що здійснюються під час надання соціальної послуги; періодичність та строк виконання заходів; відомості про виконавців заходів; дані щодо моніторингу результатів надання соціальної послуги стаціонарного догляду та перегляду індивідуального плану (за потреби).

Однак, індивідуальні плани стосовно вищевказаних недієздатних осіб не містять строку виконання заходів, що становлять зміст соціальної послуги.

Відсутність в індивідуальних планах строків виконання заходів, що становлять зміст соціальної послуги не узгоджується із положеннями договорів про надання соціальних послуг недієздатним та не надає можливості визначити строк дії таких договорів, що може порушувати права недієздатних.

Громадський контроль за діяльністю інтернату громадською радою не здійснюється, а якість надання послуг громадськістю не контролюється, що порушує вимоги пункту 12 Типового положення. В інтернаті з 2022 року громадська рада не функціонує, її склад не оновлено. Відсутність належного громадського контролю обмежує прозорість діяльності закладу та створює ризики порушення прав підопічних.

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№1882.2/26/39.2 від 10.02.2026
КЕП: Лубінець Д. В. 10.02.2026 16:18
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

Групою НПМ виявлено факти можливих порушень майнових прав недієздатних Хіміч Я.Ю. та Химич К.В. їх опікуном Друзенко М.П.

Встановлено, що з 19.05.2017 в ПНІ проживають на повному державному утриманні Хіміч Я.Ю. та Химич К.В., які до поміщення в інтернат були зареєстровані, проживали та мали право користування квартирою, що перебуває у комунальній власності територіальної громади у м. Києві.

Згідно матеріалів особових справ недієздатних Хіміч Я.Ю. та Химич К.В. органом опіки та піклування Шевченківської районної в місті Києві державної адміністрації (далі – Шевченківська РДА) 19.04.2017 розглянуто заяви опікуна та надано дозвіл на зняття недієздатних з реєстрації у квартирі за місцем мешкання, з направленням підопічних до ПНІ на державне утримання.

У подальшому недієздатні за ініціативи опікуна зняті з реєстраційного обліку у квартирі, де постійно проживали з 1986 року та з 1991 року відповідно, та зареєстровані в ПНІ.

Натомість, відповідно до витягу з реєстру територіальної громади м. Києва про зареєстрованих, знятих з реєстрації осіб у житловому приміщенні, де раніше проживали недієздатні, наразі зареєстрована опікун Друзенко М.П. та її син.

Відповідно до частин четвертої та п’ятої статті 5, частини першої статті 6 Закону України «Про приватизацію державного житлового фонду» від 16.06.1992 № 2482-XII (із змінами та доповненнями, далі – Закон України «Про приватизацію державного житлового фонду»), кожний громадянин України має право приватизувати займане ним житло безоплатно в межах номінальної вартості житлового чеку або з частковою доплатою один раз. Право на приватизацію квартир (будинків) державного житлового фонду з використанням житлових чеків одержують громадяни України, які постійно проживають в цих квартирах (будинках) або перебували на обліку потребуючих поліпшення житлових умов до введення в дію цього Закону. Незалежно від розміру загальної площі безоплатно передаються у власність громадян займані ними квартири (будинки), в яких мешкають особи з інвалідністю I і II груп.

Згідно із статтею 12 Закону України «Про приватизацію державного житлового фонду» власник приватизованого житла має право розпорядитися квартирою (будинком), кімнатою (кімнатами) у гуртожитку на свій розсуд: продати, подарувати, заповісти, здати в оренду, обміняти, закласти, укладати інші угоди, не заборонені законом. Порядок здійснення цих прав власником житла регулюється цивільним законодавством України.

Відповідно до пункту 5 частини третьої статті 71 Житлового кодексу України жиле приміщення зберігається за тимчасово відсутнім наймачем або членами його сім'ї понад шість місяців у випадках влаштування непрацездатних осіб, у тому числі дітей з інвалідністю, у будинку-інтернаті та іншій установі соціальної допомоги - протягом усього часу перебування в них.

Так, двоє недієздатних осіб мали право на безоплатну приватизацію житла, де були зареєстровані та проживали упродовж тривалого часу до моменту поміщення в інтернат. Однак, за ініціативи опікуна таких осіб знято з реєстраційного обліку у

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№1882.2/26/39.2 від 10.02.2026
КЕП: Лубінець Д. В. 10.02.2026 16:18
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

квартирі, із постановленням на облік у вказаному помешканні опікуна. Питання щодо приватизації житла в інтересах недієздатних осіб опікуном взагалі не порушувалося.

З огляду на вищевикладене опікуном вчинено дії, що суперечать інтересам підопічних, чим порушено майнові права недієздатних на приватизацію квартири та набуття права власності. Разом з тим, у разі набуття права власності на житло вказані особи мали б можливість ним розпоряджатися із зберіганням такого права у випадку фактичного не проживання у разі поновлення цивільної дієздатності.

Окрім того, відповідно до частини п'ятої статті 48 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» під час перебування пенсіонера на повному державному утриманні у відповідній установі (закладі) йому виплачується 25 відсотків призначеної пенсії. У випадках, якщо розмір пенсії перевищує вартість утримання, виплачується різниця між пенсією і вартістю утримання, але не менше 25 відсотків призначеної пенсії.

Передбачено, що пенсіонеру, який перебуває на повному державному утриманні у відповідній установі (закладі), виплачується 25 відсотків призначеної пенсії. Інша частина перераховується установі (закладу), в якій він перебуває на повному державному утриманні, за його особистою заявою.

Відповідно до підпункту 4.9 пункту 4 Правил суми, які належать підопічним у вигляді пенсій, допомоги чи аліментів, інших поточних надходжень або прибутків від належного їм майна, переходять у розпорядження опікуна і витрачаються на утримання підопічних.

За усною інформацією працівників інтернату опікун Друзенко М.П. упродовж кількох років проживає за кордоном.

Окрім того, в особових справах Хіміч Я.Ю. та Химич К.В., що зберігаються в органі опіки і піклування Шевченківської РДА, відсутні звіти опікуна Друзенко М.П. з 2017 по 2024 років та інформація про здійснення опікуном у вказаний період витрат у розмірі 25 відсотків пенсій підопічних, призначених у зв'язку із настанням інвалідності, на їх утримання.

Після ознайомлення представниками Секретаріату Уповноваженого з особовими справами недієздатних осіб, що зберігаються в органі опіки і піклування Шевченківської РДА, лише 04.11.2025 опікуном Друзенко М.П. надіслано такі звіти електронним зв'язком на адресу органу опіки і піклування Шевченківської РДА, які зареєстровано за вхідним номером Д-483/03-24.

Вказане ставить під сумнів ймовірність витрат опікуном Друзенко М.П. пенсій, належних підопічним, на їх утримання.

З метою з'ясування усіх обставин подій та притягнення винних осіб до відповідальності за ініціативою представника Уповноваженого з прав людини в місцях несвободи Святошинською окружною прокуратурою міста Києва у січні 2026 року розпочато кримінальне провадження за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 190 КК України за фактами ймовірних

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№1882.2/26/39.2 від 10.02.2026
КЕП: Лубінець Д. В. 10.02.2026 16:18
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

шахрайських дій, вчинених опікунами стосовно підопічних – осіб, визнаних у встановленому порядку недієздатними, які проживають в інтернаті.

Встановлено факт ймовірного нецільового, неефективного використання директором ПНІ майна комунальної власності територіальної громади м. Києва та використання державних коштів.

Так, наказом директора від 01.01.2022 на посаду заступника директора з організації надання соціальних послуг (далі – заступник директора) ПНІ було призначено Романенко О.О.

Рішеннями Святошинського районного суду м. Києва від 30.07.2024 у справі № 759/13324/24 опікуном підопічних ПНІ Громової О.М. та від 11.03.2025 у справі № 759/3925/25 Бєльдій А.О. визначено заступника директора інтернату Романенко О.О.

Згідно даних реєстру територіальної громади м. Києва Романенко О.О. станом на 14.10.2025 зареєстрована в квартирі, що належить на праві власності її підопічній Громової О.М.

Незважаючи на це відповідно до довідки за підписом директора ПНІ заступнику директора Романенко О.О. надано для постійного проживання кімнату на території інтернату (копії довідки містяться в особових справах недієздатних Громової О.М. та Бєльдій А.О. в органі опіки та піклування Святошинської РДА).

Факт постійного проживання та безоплатного користування державним майном поза робочий час та у вихідні дні також підтверджується свідченнями діючих та колишніх працівників закладу, викладені у скаргах К. та М., які стверджують, що Романенко О.О. постійно проживає на території ПНІ (копії скарг наявні у розпорядженні ПНІ).

Додатково факт постійного проживання заступника директора ПНІ Романенко О.О. та користування комунальним майном зафіксовано в рішенні Святошинського районного суду від 11.03.2025 у справі № 759/3925/25.

Відповідно до пункту 1.2 Положення про ПНІ інтернат заснований на комунальній власності територіальної громади м. Києва. Пунктом 1.6 Положення визначено, що інтернат здійснює цільове та ефективне використання і збереження майна комунальної власності територіальної громади м. Києва.

Згідно із пунктом 7.3 Положення про ПНІ майно інтернату належить до комунальної власності територіальної громади міста Києва і закріплено за ним на праві оперативного управління. Інтернат має право виключно за згодою власника – територіальної громади міста Києва, від імені якої виступає Київська міська рада, або уповноваженого ним органу: відчужувати закріплене за ним майно, надавати в оренду, передавати у заставу нерухоме майно, обладнання, інвентар та інші матеріальні цінності, а також списувати з балансу основні засоби в установленому порядку.

Відповідно до пункту 10.4 Положення про ПНІ перевірку роботи і ревізію фінансово-господарської діяльності інтернату проводять Департамент

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№1882.2/26/39.2 від 10.02.2026
КЕП: Лубінець Д. В. 10.02.2026 16:18
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

соціальної та ветеранської політики виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації).

Обов’язок щодо забезпечення ефективного й цільового використання майна, закріпленого за інтернатом, відповідно до пункту 9.2 Положення покладено на директора закладу.

Безоплатне використання комунального майна та без дотримання належної процедури його передачі (рішення ради, конкурс тощо) може свідчити про завдання збитків територіальній громаді, а в діях службових осіб, які допустили вказані порушення, – наявність адміністративного чи кримінального правопорушення.

Окрім того, вивченням в Єдиному реєстрі судових рішень окремих рішень та постанов суду, які мають відношення до діяльності закладу встановлено, що постановою Святошинського районного суду м. Києва від 15.02.2023 року у адміністративній справі № 759/2076/23 визнано винним директора ПНІ у вчиненні адміністративних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 172-7 КУпАП та ч. 2 ст. 172-7 КУпАП із застосуванням штрафу.

Так, Управлінням стратегічного розслідування в м. Києві Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України було встановлено, що директор ПНІ, будучи посадовою особою юридичної особи публічного права, під час виконання своїх службових повноважень за наявності у нього реального конфлікту інтересів приймав рішення щодо преміювання працівників інтернату, які є його родичами: дочка, син та невістка. Усього згідно до даних постанови суду незаконно нараховано та виплачено близьким особам та родичам директора ПНІ більше 500 тис. грн коштів з державного бюджету. Дані щодо відшкодування спричиненої державному бюджету шкоди відсутні.

Крім того, за результатами відвідування визначено проблемні питання нормативно-правового врегулювання забезпечення прав недієздатних, які утримуються в психоневрологічному інтернаті.

Законодавством не врегульовано належним чином порядок та спосіб встановлення органом опіки та піклування родичів недієздатного з метою призначення йому опікуна.

Органи опіки та піклування не мають доступу до державних реєстрів, що ускладнює процедуру встановлення кола родичів, які могли б взяти на себе обов’язки опікунів, а саме:

Державного реєстру актів цивільного стану громадян;

Державного реєстру речових прав на нерухоме майно.

В органі опіки та піклування Святошинської РДА пояснили, що офіційно звертались до Міністерства юстиції України про отримання доступу до Державного реєстру актів цивільного стану громадян, однак отримали відмову.

Відповідно до підпункту 3.1 пункту 3 Правил при призначенні опікуна (піклувальника) беруться до уваги його можливості виконувати опікунські обов'язки, стосунки між ним та підопічним. Опікун чи піклувальник

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№1882.2/26/39.2 від 10.02.2026
КЕП: Лубінець Д. В. 10.02.2026 16:18
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

призначається лише за його згодою і, як правило, з числа родичів чи близьких підопічному осіб.

Відсутність чіткого врегулювання порядку та обов'язку у органу опіки та піклування встановлення родичів недієздатного, а також доступу до державних реєстрів, що могли б бути офіційним джерелом отримання такої інформації, створює умови, за яких вимога Правил щодо вибору опікунів з числа родичів чи близьких підопічному осіб є декларативною та нефункціональною.

Більш того, вказане створює умови, за яких опікуном може стати особа, яка не має сімейного зв'язку із підопічним, приязних стосунків та переслідує фінансову або іншу вигоду.

Окрім того, законодавством не врегульовано порядок координації та обміну інформацією між органами опіки та піклування при використанні майна недієздатних осіб.

Так, відповідно до статті 74 ЦК України та підпункту 2.10 пункту 2 Правил якщо у особи, над якою встановлено опіку чи піклування, є майно, що знаходиться в іншій місцевості, опіка над цим майном встановлюється органом опіки та піклування за місцезнаходженням майна.

Згідно із підпунктом 3.5 пункту 3 Правил при встановленні опіки (піклування) орган опіки та піклування оформляє на кожного підопічного особову справу, яка зберігається в органах опіки і піклування за місцем проживання підопічного протягом 75 років.

Відповідно до підпункту 4.11 пункту 4 Правил опікуни (піклувальники) подають щорічно, не пізніше 1 лютого, до органів опіки та піклування звіт про свою діяльність за минулий рік щодо захисту прав та інтересів підопічних, у тому числі щодо збереження належного їм майна та житла.

Так, встановлено, що в ПНІ проживає на повному державному утриманні недієздатна Громова О.М.

Рішенням суду опікуном Громової О.М. визначено заступника директора інтернату Романенко О.О.

Встановлено, що Громова О.М. перебуває на обліку в органі опіки та піклування Святошинської РДА за місцем проживання, де зберігається особова справа недієздатної.

До органу опіки та піклування Святошинської РДА опікуном подано звіт про свою діяльність за минулий рік щодо захисту прав та інтересів підопічної, у тому числі щодо збереження належного їй майна та житла. У вказаному органі опіки та піклування зберігається особова справа недієздатної.

Згідно даних реєстру територіальної громади м. Києва Романенко О.О. з 14.10.2025 зареєстрована в квартирі, що належить на праві власності її підопічній Громовій О.М.

Однак, Управлінням соціальної та ветеранської політики Святошинської РДА повідомлено, що органом опіки та піклування Святошинської РДА не приймалось будь-яких рішень щодо надання дозволів на дії стосовно нерухомого

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№1882.2/26/39.2 від 10.02.2026
КЕП: Лубінець Д. В. 10.02.2026 16:18
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

майна, яке належить недієздатній Громовій О.М., в тому числі щодо реєстрації опікуна в квартирі.

Встановлено, що такий дозвіл надано органом опіки та піклування Оболонської РДА, оскільки квартира розташована в Оболонському районі міста Києва.

Разом з тим, контроль за діями опікуна здійснюється органом опіки та піклування Святошинської РДА, куди опікуном подається відповідний звіт за рік та де зберігається особова справа недієздатної.

Відсутнє нормативне врегулювання взаємодії між органами опіки та піклування щодо прийняття рішень. Так, законодавець не зобов’язав орган опіки та піклування, що приймає рішення за місцезнаходженням майна недієздатного, стосовно такого майна, інформувати орган опіки та піклування про вказаний факт, що виконує свої функції за місцем проживання недієздатної особи.

З урахуванням вищевикладеного, наразі створено ризики грубого порушення прав недієздатних, а саме зниження ефективності захисту майнових прав підопічного через територіальне розмежування повноважень. Це може призвести до втрати, пошкодження, незаконного використання майна або ускладнення управління ним.

На законодавчому рівні не врегульовано питання накладення заборони відчуження майна за ініціативою органу опіки та піклування, що належить повнолітній недієздатній особі на праві власності або іншому праві користування.

Так, відповідно до пункту 67 Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 806 від 24.09.2008, визначено, що районна у містах Києві та Севастополі держадміністрація, виконавчий орган міської, районної у місті (у разі утворення), селищної, сільської ради **може відмовити у наданні дозволу на вчинення правочинів щодо нерухомого майна дитини з одночасним зверненням до нотаріуса** для накладення заборони відчуження такого майна лише у випадках, передбачених частиною п’ятою статті 177 Сімейного кодексу України.

У разі усунення обставин, що обумовили накладення заборони відчуження нерухомого майна дитини, районна у містах Києві та Севастополі держадміністрація, виконавчий орган міської, районної у місті (у разі утворення), селищної, сільської ради звертається в установленому законодавством порядку до нотаріуса для зняття заборони відчуження такого майна.

Так, відповідно до частини п’ятої статті 177 Сімейного кодексу України органи опіки та піклування можуть відмовити у наданні дозволу на вчинення правочинів щодо нерухомого майна дитини з одночасним зверненням до нотаріуса щодо накладення заборони відчуження такого майна лише у випадках, якщо ними встановлено, що:

1) мати та/або батько дитини, які (яка, який) звернулися за дозволом, позбавлені судом батьківських прав відповідно до статті 164 цього Кодексу;

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№1882.2/26/39.2 від 10.02.2026
КЕП: Лубінець Д. В. 10.02.2026 16:18
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

2) судом, органом опіки та піклування або прокурором постановлено (прийнято) рішення про відібрання дитини від батьків (або того з них, який звернувся за дозволом) без позбавлення їх батьківських прав відповідно до статті 170 цього Кодексу;

3) до суду подано позов про позбавлення батьків дитини (або того з них, який звернувся за дозволом) батьківських прав особами, зазначеними у статті 165 цього Кодексу;

4) особа, яка звернулася за дозволом, повідомила про себе неправдиві відомості, що мають суттєве значення для вирішення питання про надання дозволу чи відмову в його наданні;

5) між батьками дитини немає згоди стосовно вчинення правочину щодо нерухомого майна дитини;

6) між батьками дитини або між одним з них та третіми особами існує судовий спір стосовно нерухомого майна, за дозволом на вчинення правочину щодо якого звернулися батьки дитини (або один з них);

7) вчинення правочину призведе до звуження обсягу існуючих майнових прав дитини та/або порушення охоронюваних законом інтересів дитини.

Разом з тим, **щодо нерухомості повнолітніх недієздатних осіб** законодавством **не передбачено повноваження** районної у містах Києві та Севастополі держадміністрації, виконавчого органу міської, районної у місті (у разі утворення), селищної, сільської ради щодо відмови у наданні дозволу на вчинення правочинів відносно нерухомого майна повнолітніх осіб, визнаних в установленому порядку недієздатними, з одночасним зверненням до нотаріуса для накладення заборони відчуження такого майна.

Окрім того, **на законодавчому рівні не визначено перелік випадків, у разі настання яких органи опіки та піклування можуть відмовити у наданні дозволу на вчинення правочинів** щодо нерухомого майна з одночасним зверненням до нотаріуса щодо накладення заборони відчуження такого майна.

Відповідно до пункту 1 частини першої статті 2 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 01.07.2004 № 1952-IV (далі – Закон № 1952-IV) державна реєстрація речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень – офіційне визнання і підтвердження державою фактів набуття, зміни або припинення речових прав на нерухоме майно, обтяжень таких прав шляхом внесення відповідних відомостей до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно.

Згідно із пунктом 2 частини першої статті 2 Закону № 1952-IV Державний реєстр речових прав на нерухоме майно (далі – Державний реєстр) – єдина державна інформаційна система, що забезпечує обробку, збереження та надання відомостей про зареєстровані речові права на нерухоме майно та їх обтяження.

Відповідно до частини другої статті 41 Цивільного кодексу України недієздатна фізична особа не має права вчиняти будь-якого правочину.

З урахуванням вищевикладеного, наразі має місце стан справ, за яких дані щодо факту визнання особи недієздатною в судовому порядку та майна, яке

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№1882.2/26/39.2 від 10.02.2026
КЕП: Лубінець Д. В. 10.02.2026 16:18
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

перебуває у такої особи на праві власності або іншому праві користування, містяться **лише в письмовому вигляді** в матеріалах особових справ, що зберігаються в органі опіки та піклування й відповідному психоневрологічному інтернаті.

Водночас, державний реєстратор, який опрацьовує відомості в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно **в електронному вигляді в Державному реєстрі** та вчиняє реєстраційні дії щодо такого майна, не володіє даними щодо статусу особи, яка має речові права на відповідне майно, зокрема визнання такої особи у судовому порядку недієздатною, у зв'язку із відсутністю таких даних в Державному реєстрі.

Встановити стан психічного здоров'я особи та факт визнання її недієздатною візуально, за відсутності належної інформації в Державному реєстрі, не завжди є можливим.

Вказаним створено ризики для зловживання опікунами своїми правами та протиправного звуження обсягу майнових прав недієздатних осіб і порушення охоронюваних законом інтересів

Однак, врегулювання на законодавчому рівні переліку випадків, у разі настання яких органи опіки та піклування можуть відмовити у наданні дозволу на вчинення правочинів щодо майна, яке належить повнолітній недієздатній особі на праві власності або іншому праві користування, з одночасним зверненням до нотаріуса, щодо накладення заборони відчуження такого майна, попередить порушення майнових прав осіб, визнаних недієздатними.

На підставі викладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, а також беручи до уваги те, що:

відповідно до пункту 5 частини другої статті 11 Закону України «Про соціальні послуги», підпункту 36 пункту 3 Положення про Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.07.2025 № 904, Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України здійснює державний контроль за додержанням вимог Закону України «Про соціальні послуги», вимог законодавства під час надання соціальної підтримки, а також контролює діяльність відповідних структурних підрозділів місцевих держадміністрацій;

відповідно до підпункту 5 пункту 4 Положення про Національну соціальну сервісну службу України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.08.2020 № 783, пунктів 1, 2 Порядку здійснення державного контролю/моніторингу за дотриманням вимог законодавства під час надання соціальної підтримки, соціальних послуг та за дотриманням прав дітей, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06.10.2021 № 1035, Національна соціальна сервісна служба України здійснює контроль за дотриманням державних стандартів надання соціальних послуг, проводить моніторинг та оцінювання якості надання соціальних послуг, а також моніторинг дотримання надавачами соціальних послуг вимог законодавства під час надання соціальних послуг;

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№1882.2/26/39.2 від 10.02.2026
КЕП: Лубінець Д. В. 10.02.2026 16:18
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

відповідно до пункту 10 частини першої статті 13, пункту 9 частини першої статті 16, статті 23 Закону України «Про місцеві державні адміністрації», а також пункту 1 частини четвертої статті 11 Закону України «Про соціальні послуги» до відання обласних державних адміністрацій належить вирішення питань охорони прав, свобод і законних інтересів громадян на відповідній території, реалізація державної політики та здійснення заходів для забезпечення соціального захисту осіб, а також здійснення контролю за додержанням вимог законодавства;

відповідно до статті 17 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» відносини органів місцевого самоврядування з підприємствами, установами та організаціями, що перебувають у комунальній власності відповідних територіальних громад, будуються на засадах їх підпорядкованості, підзвітності та підконтрольності органам місцевого самоврядування;

відповідно до пункту 15 частини другої статті 15 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» військові адміністрації на відповідній території здійснюють повноваження, зокрема із: управління закладами освіти, установами освіти, закладами охорони здоров'я, культури, фізичної культури і спорту, надавачами соціальних послуг, які належать територіальним громадам або передані їм, молодіжними, підлітковими закладами за місцем проживання; організації їх матеріально-технічного та фінансового забезпечення; організації надання ними послуг, у тому числі соціальних;

керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 19[1] Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

ВИМАГАЮ:

1. Міністерству соціальної політики, сім'ї та єдності України:

розробити та вжити заходів щодо нормативного врегулювання порядку взаємодії працівників психоневрологічного інтернату та органу опіки та піклування в частині обміну інформацією щодо стану виконання (невиконання) опікунами обов'язків стосовно повнолітніх недієздатних осіб, визначивши підстави та строки такої взаємодії;

розробити та вжити заходів щодо нормативного врегулювання порядку встановлення органом опіки та піклування кола родичів недієздатної особи з метою призначення йому опікуна;

розглянути питання щодо вжиття заходів, спрямованих на забезпечення доступу органів опіки та піклування до Державного реєстру актів цивільного стану громадян та Державного реєстру речових прав на нерухоме майно з метою отримання офіційної інформації про родичів недієздатної особи та подальшого призначення опікуна з урахуванням її інтересів;

розробити та вжити заходів щодо нормативного врегулювання порядку взаємодії між органами опіки та піклування при прийнятті рішень щодо нерухомого майна повнолітніх осіб, визнаних у встановленому порядку недієздатними, а саме зобов'язати орган опіки та піклування, що приймає

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№1882.2/26/39.2 від 10.02.2026
КЕП: Лубінець Д. В. 10.02.2026 16:18
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

рішення за місцезнаходженням майна недієздатного, стосовно такого майна, інформувати про вказаний факт орган опіки та піклування за місцем проживання, перебування на обліку такої особи;

розробити та вжити заходів щодо нормативного врегулювання переліку підстав для відмови органами опіки й піклування у наданні дозволу на вчинення правочинів щодо нерухомого майна повнолітньої недієздатної особи з одночасним зверненням до нотаріуса для накладення заборони відчуження такого майна;

розробити та вжити заходів щодо нормативного врегулювання обов'язку для опікунів, при подачі звіту про свою діяльність за минулий рік щодо захисту прав та інтересів підопічних, у тому числі щодо збереження належного їм майна та житла, надавати підтвердження про здійснення фактичних витрат на недієздатних осіб, із сум, які належать підопічним у вигляді пенсій, допомоги чи аліментів, інших поточних надходжень або прибутків від належного їм майна (чеків, квитанцій, виписок з банку тощо).

2. Національній соціальній сервісній службі України вжити в межах компетенції заходів, спрямованих на припинення та усунення виявлених порушень, зокрема організувати та провести перевірку дотримання вимог законодавства під час надання соціальних послуг закладом.

3. Київській міській військовій адміністрації, Київській міській раді:

вжити в межах компетенції заходів щодо усунення наведених порушень прав осіб, яким надаються соціальні послуги зі стаціонарного догляду, а також причин та умов, що сприяють таким порушенням, їх недопущення у подальшій діяльності установи;

провести службове розслідування (перевірку) за фактом вчинення директором інтернату Тинком Є.В. адміністративних правопорушень, передбачених частиною першою та частиною другою статті 172-7 Кодексу України про адміністративні правопорушення із застосуванням штрафу, що підтверджується постановою Святошинського районного суду м. Києва від 15.02.2023 у справі № 759/2076/23, яка набрала законної сили 28.02.2023, та вжити заходів щодо відшкодування незаконно нарахованих та сплачених бюджетних коштів;

провести службове розслідування (перевірку) за фактом ймовірного нецільового та неефективного використання директором ПНІ Тинком Є.В. майна комунальної власності територіальної громади міста Києва із вжиттям заходів щодо притягнення винних осіб до відповідальності;

у спосіб, передбачений чинним законодавством, вжити заходів щодо притягнення винних осіб до відповідальності та розглянути питання щодо відповідності займаній посаді директора інтернату Тинка Є.В.

4. Про результати розгляду подання та вжиті заходи у місячний строк повідомити Уповноваженого, додавши на підтвердження відповідну інформацію та копії документів.

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№1882.2/26/39.2 від 10.02.2026
КЕП: Лубінець Д. В. 10.02.2026 16:18
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

Звертаю увагу, що відповідно до статті 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» відмова органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об’єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, їх посадових і службових осіб від співпраці, а також умисне приховування або надання неправдивих даних, будь-яке незаконне втручання в діяльність Уповноваженого з метою протидії тягнуть за собою відповідальність згідно з чинним законодавством.

Додаток: звіт про результати відвідування інтернату на 32 арк.

Уповноважений Верховної Ради
України з прав людини **Дмитро ЛУБІНЕЦЬ**

Бантуш Костянтин 096 296 30 74

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№1882.2/26/39.2 від 10.02.2026
КЕП: Лубінець Д. В. 10.02.2026 16:18
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400